

Krystyna Zabawa

Podręczna pomoc dla pedagoga – nie tylko wczesnoszkolnego

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1,
235-238

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystyna Zabawa
Akademia Ignatianum w Krakowie

Podręczna pomoc dla pedagoga – nie tylko wczesnoszkolnego

Recenzja książki:
Mały leksykon pedagoga wczesnoszkolnego,
red. Jolanta Karbowniczek,
Instytut Wydawniczy Erica, Warszawa 2014

Czy w XXI wieku w dobie Internetu potrzebujemy leksykonów, słowników, encyklopedii, wydanych klasycznie w postaci książki? Odpowiedź jest wciąż twierdząca. Jeśli ktoś poszukuje wiedzy rzetelnej, popartej badaniami, praktyką, doświadczeniem, nieanonimowej, to znaczy takiej, za wiarygodność której autorzy biorą odpowiedzialność podpisując się własnym nazwiskiem, powinien sięgnąć właśnie po tego typu opracowanie. Leksykon jest szczególnym rodzajem książki informacyjnej: sytuuje się pomiędzy słownikiem, definiującym na ogół zwięźle znaczenie terminów a encyklopedią, w której kolejne hasła to mniej lub bardziej rozbudowane artykuły naukowe. Autorzy leksykonu dążą do maksymalnej zwięzłości, nie rezygnując jednak z poszerzenia definicji o przykłady, a nawet krótkie komentarze. Wszystkie wymienione pozycje cechuje układ alfabetyczny. W leksykonach i encyklopediach zazwyczaj podaje się także odnośniki do wybranej literatury przedmiotu.

Mały leksykon pedagoga wczesnoszkolnego pod redakcją Jolanty Karbowniczek – profesora Akademii Ignatianum w Krakowie, pedagoga z 30-letnim bagażem doświadczeń w zakresie edukacji elementarnej – spełnia wszystkie wymagania, stawiane tego typu wydawnictwom. Re-

daktor naukowa tomu zebrała imponujące grono kilkudziesięciu naukowców i praktyków, nie tylko polskich, ale również zagranicznych, którzy skonstruowali hasła związane z dziedziną ich zainteresowań badawczych i doświadczeń pedagogicznych. Warto podkreślić, że pomimo takiej ilości zaangażowanych autorów, publikacja zachowuje spójność, podobny układ i sposób opracowywania tematów. Udało się nawet ujednoczyć teksty stylistycznie. Jest to styl naukowy, nieprzeładowany jednak specjalistyczną terminologią. Zdania są na ogół niezbyt rozbudowane, ułatwiające percepcję i szybkie zrozumienie oraz przyswojenie omawianego przedmiotu. Autorzy posługują się wyliczeniem (numerując jego kolejne człony), przykładem, czasem metaforą lub wyrażeniem potocznym, jeśli pozwalają one na przybliżenie i skonkretyzowanie terminu. Stąd można się zgodzić z redaktorką całości, która we wstępie zaznacza, że kieruje leksykon zarówno do początkujących, jak i doświadczonych nauczycieli, pedagogów przedszkolnych i szkolnych, psychologów, socjologów, a także do rodziców, „którzy chętnie i coraz częściej uczestniczą w procesie edukacyjnym, mając niezbywalne prawo do podejmowania kluczowych decyzji, chociażby w sprawie startu szkolnego swoich dzieci”. Należy tu jeszcze dodać studentów kierunków pedagogicznych i tych, którzy zdobywają dodatkowe uprawnienia pedagogiczne po innych kierunkach studiów. Recenzowana pozycja powinna stanowić wyposażenie również ich prywatnych biblioteczek.

Zważywszy, że ostatni tego typu, naukowo opracowany tom ukazał się kilkanaście lat temu (B. Milerski, B. Śliwerski, *Leksykon tematyczny PWN. Pedagogika*, 1999), nie wspominając wydawnictw słownikowych i encyklopedycznych, omawiana książka wypełnia dotkliwą lukę. Jest przy tym pierwszym takim opracowaniem, skupiającym się na pedagogice wczesnoszkolnej. Można mieć nadzieję, że spełni przy tym niezwykle istotną rolę międzynarodowej integracji środowisk naukowców i praktyków, została bowiem zaplanowana do wydania w trzech wersjach językowych: polskiej, słowackiej i angielskiej. Nie trzeba przypominać, jak wielką rolę w dzisiejszej „globalnej wiosce” odgrywają inicjatywy, mające na celu ujednoczenie terminologii oraz zapoznanie badaczy z różnych ośrodków z dorobkiem zagranicznych kolegów. Zwłaszcza w naszej części Europy jest pod tym względem jeszcze wiele do zrobienia.

Przechodząc do opisu merytorycznej zawartości leksykonu, trzeba podkreślić, że redakcja (w Komitecie Redakcyjnym znaleźli się: Anna Klim-Klimaszewska, Jolanta Góral-Półtola, Ewa Jagiełło, Anna Królikowska, Grzegorz Łuszczak) szeroko i interdyscyplinarnie potraktowała podjęty obszar naukowy, włączając weń terminy właściwe dla logopedii, pedagogiki specjalnej, historii wychowania, psychologii, filozofii. Taką

rozipiętość tematyczną zapewniają autorzy, scharakteryzowani we wstępie jako „pracownicy naukowcy z Polski i z zagranicy, (...) nauczyciele szkół i przedszkoli, doradcy metodyczni, terapeuci, logopedzi, pedagodzy szkolni, psychologowie”. W tym miejscu wypada wyrazić żal, iż nie został zamieszczony w leksykonie indeks osobowy autorów lub choćby nie zostali oni uwzględnieni przy spisie haseł na końcu książki. Każde hasło wewnątrz leksykonu jest, co prawda, podpisane, ale czytelnik mógłby znaleźć także łatwiej badacza, którego prace go szczególnie interesują. Tym bardziej, że nie brakuje wśród autorów wybitnych autorytetów naukowych w swoich dziedzinach, takich jak Krystyna Chałas (nb. równocześnie autorka i „przedmiot” jednego z haseł biograficznych), Marian Śnieżyński, Renata Stojeczka-Zuber czy Jolanta Szempruch.

Leksykon obejmuje 524 hasła przedmiotowe oraz 73 biografie. Te ostatnie mogłyby stanowić podstawę osobnego wydawnictwa, poświęconego osobom ważnym dla rozwoju szeroko rozumianych nauk o wychowaniu. Zaczynając od Arystotelesa, czytelnik może poznać postaci, których prace stanowią kamienie milowe w badaniach nad edukacją, zarówno na świecie jak i w Polsce. Są to np.: Jan Amos Komeński, John Locke, Jean Jacques Rousseau, Grzegorz Piramowicz, Johann Heinrich Pestalozzi, Friedrich Fröbel, John Dewey, Maria Montessori, Jean Piaget, Janusz Korczak, Helena Radlińska, Stefan Szuman, Aleksander Kamiński, Bogdan Suchodolski. Nie brakuje także nazwisk współcześnie żyjących naukowców, choć tu wybór jest skromniejszy i bardziej dyskusyjny, co jest oczywiste ze względu na brak historycznego dystansu. Istotne wydają się także hasła poświęcone wydawanym obecnie czasopismom, poświęconym edukacji elementarnej („Bliżej Przedszkola”, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, „Journal of Preschool and Elementary Education”, „Nowa Szkoła”, „Wychowanie na co Dzień”, „Wychowanie w Przedszkolu”, „Życie Szkoły”). Można by upomnieć się jeszcze o wydawane w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego „Problemy Wczesnej Edukacji. Issues on Early Education”, a zwłaszcza o reprezentatywny wybór ważnych pism zagranicznych.

Uwagę zwracają grupy haseł, tworzące rodzaj „podleksykonu”, zbierającego pokrewne terminy, np. z zakresu aksjologii (aksjologia edukacji, aksjologia pedagogiczna), metodyki (ćwiczenia fonetyczne, ćwiczenia grafomotoryczne, ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne, ćwiczenia słuchowe...), teorii języka i teorii wychowania (dyskurs, dyskurs pedagogiczny, dyskurs funkcjonalistyczno-behawiorystyczny, dyskurs humanistyczno-adaptacyjny, dyskurs konstruktywistyczno-rozwojowy...), metodologii (metoda badań pedagogicznych, metoda biograficzna, metoda Carla Orffa, metoda czynna...). Podobnie rozbudowa-

ne są obszary semantyczne związane z pojęciem edukacji (23 hasła), rozwoju (8 hasła) czy wychowania (8 hasła).

Podsumowując, z pewnością warto sięgnąć po *Mały leksykon pedagoga wczesnoszkolnego* pod redakcją Jolanty Karbowniczek i podjąć jego lekturę, nie tylko w poszukiwaniu doraźnie potrzebnego terminu, ale także według któregoś z podanych powyżej lub samodzielnie dobranych kluczy. Jeśli czytelnik zainteresuje się szkicowo przedstawionym hasłem, może łatwo dotrzeć do polecanych przez autorów, aktualnych i sprawdzonych pozycji literaturowych, dających możliwość poszerzenia wiedzy, jak również mogących stanowić inspirację do własnych poszukiwań badawczych.